

Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. – Київ: Смолоскип, 2000. – С. 292-310.

3. Ренан Ернест Що таке нація? / Ернест Ренан ; пер. з фр. Миколи Залізняка Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. – Київ: Смолоскип, 2000. – С. 107-120.

Юлія Якуніна,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Наук. керівник: **К.Б. Дудорова**, к.ю.н., доцент (БДПУ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОВІТУ ПОДРУЖЖЯ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку до однієї з новел спадкового права можна віднести надану ст. 1243 Цивільного кодексу України можливість для подружжя скласти спільний заповіт. Поява такого особливого виду заповіту стала підставою для дискусії серед науковців щодо його правової природи та доцільності його запровадження у спадкове право України взагалі.

Метою роботи є визначення змісту та правової природи спільного заповіту подружжя та особливостей його правового регулювання у законодавстві України.

Методи дослідження. Основою методології дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналізу і синтезу, дедукції та індукції, системний, діалектичний, метод юридичного аналізу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Серед науковців, праці яких присвячені правовим проблемам визначення правової природи заповіту подружжя, варто виокремити Ю.О. Заїку, О.Є. Кухарєва, З.В. Ромовську, Т.В. Курило, Є.О. Харитонову та інших.

Сутність дослідження. Подружжя вправі скласти спільний заповіт, у якому обов'язково має бути вказане майно, щодо якого складено заповіт, тобто розпорядитися на випадок смерті майном, що належить йому на праві спільної сумісної власності (ст. 1243 ЦК).

Слід зазначити, що тут має місце узгодження волі кожного, тобто особисте волевиявлення дружини і чоловіка "зливається" в одне волевиявлення, і тоді вони складають спільний заповіт щодо майна, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності.

У випадку смерті одного з подружжя, яке склало спільний заповіт, частка у спільному сумісному майні померлого(ї) чоловіка (дружини) переходить автоматично до його (її) дружини (чоловіка), яка (який) пережила(в). Варто зазначити, що даний перехід відбувається незалежно від бажання, висловленого у заповіті, а відповідно до закону. У випадку смерті останнього з подружжя майно переходить до спадкоємців, названих у заповіті подружжям.

Але після смерті одного з подружжя другий з подружжя не зможе розпорядитися даним майном, оскільки нотаріус при одержанні

повідомлення про смерть одного з подружжя накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя (ч. 4 ст. 1243 ЦК).

До особливих ознак зазначеного виду заповіту можна віднести суб'єктний склад, майно, щодо якого складається заповіт, наявність спільної волі подружжя на складання такого заповіту та зміст заповідальних розпоряджень подружжям щодо об'єкту спадкування.

Специфічним суб'єктом цього правочину є подружжя, тобто особи, які перебувають у зареєстрованому шлюбі. При цьому перебування осіб у фактичних шлюбних відносинах без реєстрації шлюбу не є підставою для складання такого заповіту. Зважаючи на те, що можливість скласти спільний заповіт та чинність такого заповіту залежить від наявності або відсутності зареєстрованого шлюбу, розірвання шлюбу або визнання його недійсним тягне за собою втрату чинності спільного заповіту подружжя. Така позиція підтверджується у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» № 7 від 30.05.2008р., у пункті 18 якої вказано, що розірвання шлюбу припиняє статус подружжя, а недійсність шлюбу (визнання шлюбу недійсним) анулює статус подружжя, у зв'язку з цим розірвання шлюбу чи визнання шлюбу недійсним після складення заповіту подружжя позбавляє цей заповіт юридичного значення без пред'явлення відповідного позову. У цьому разі спадкування відбувається на загальних підставах [2].

Належним об'єктом цього правочину за ч. 1 ст. 1243 Цивільного кодексу є майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності. До нього належить майно, набуте подружжям під час шлюбу, майно, створене спільною працею подружжя, або інше майно, яке стає спільною сумісною власністю подружжя за договором сторін, наприклад, за договором дарування [1, с.146].

Тобто заповіт подружжя може бути складений лише щодо майна подружжя, яке належить їм на праві спільної сумісної власності, набутого подружжям під час перебування у зареєстрованому шлюбі. Щодо майна, що є особистою власністю кожного з подружжя, ним подружжя може розпорядитись, склавши окремі заповіти.

Водночас деякі вчені, наприклад Є.О. Харитонов, вважають, що законом прямо не заборонене, а тому дозволене складання так званих змішаних заповітів, об'єктом яких може виступати не тільки майно, що є спільною власністю, а й те майно, що є приватною власністю кожного з подружжя.

Однак, на мій погляд, зміст ст. 1243 Цивільного кодексу не дає підстав для його розширеного тлумачення, і чітко визначає об'єкт вказаного правочину, яким може бути лише спільне майно подружжя.

Висновок. Отже, запровадження в законодавстві такого інституту як «спільний заповіт подружжя», з одного боку, є досить позитивним явищем, адже розширює спадкову правоздатність громадян, але, з іншого боку, створює певні суперечності як для діяльності нотаріусів, так і для діяльності судів. Тому, на мою думку, потрібно і надалі більш детально вивчати цей інститут та вносити певні зміни до законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курило Т.В. Заповіт подружжя: правова природа та особливості застосування / Т.В. Курило // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. – 2015. – Випуск 35. Частина I. Том 1. – С. 145-148 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.35/part_1/36.pdf.

2. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного суду України № 7 від 30 травня 2008 року// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/>